

Her Müslümanın Ortak Davası Kudüs

Yusuf El-Karadâvî, Nida Yayıncılık, 13. Baskı, İstanbul 2018, ISBN:978-9944-0478-6-9, 160 Sayfa

Arş. Gör. Murat POYRAZ *

İncelemeye alınan eserin sahibi olan Prof. Dr. Yusuf El-Karadâvî, 1926 yılında Mısır'ın Saft Turab köyünde doğmuştur. Yetim olarak büyüyen Karadâvî, küçük yaşlarında Kur-an'ı Kerim'i ezberlemiş ve Ezher'e bağlı kurumlarda temel eğitimini tamamlamıştır. Tanta kentinde öğrenimine devam ederken, Müslüman Kardeşler'in (İhvan) kurucusu Hasan el-Benna ile tanışmış ve kendisinden hayli etkilenmiştir. Daha sonrasında Kahire'deki El-Ezher Üniversitesinde başladığı ilahiyat eğitimini 1953'te birincilikle, doktora eğitimini ise zekât konusunda yürüttüğü tez ile 1973 yılında tamamlamıştır. İslam Dünyası'nın en büyük alimlerinden biri olarak görülen yazar, bu sırada birkaç kez hapse girip çıktıktan sonra 1961 yılında öğretmen olarak gittiği Katar'da dönemin Emiri Ahmed bin Ali es-Sani ile kurduğu yakın ilişkiler neticesinde Katar vatandaşlığı almış ve uzun yıllar yaşadığı bu ülkede 26 Eylül 2022'de vefat etmiştir. Dünya Müslüman Alimler Birliği'nin kurucu başkanlığını yapan ve İhvan'ın 'ruhani lideri' olarak görülen müellif, kaleme aldığı 150'ye yakın çeşitli teolojik çalışmanın - birçoğu Türkçeye çevrilmiş - sahibidir. Bu eserlerden biri olan ve 13. baskısı Nida yayınevinden çıkan Her Müslüman'ın Ortak Davası Kudüs adlı kitap, Türkçeye İzzet Marangozoğlu tarafından çevrilmiştir.

* Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler, murat.poyraz@erdogan.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8352-0241

Müslümanların ilk kiblesi ve kutsal şehirlerin üçüncüsü olan 'Kudüs' (Beytül-Makdis), İsrail'in bölgedeki faaliyetlerinden dolayı uzun yıllar güncelliğini korumuş ve dini çalışmalar başta olmak üzere; Uluslararası İlişkiler, Siyaset Bilimi ve Tarih gibi çeşitli disiplinler tarafından yapılan çalışmalara da konu olmuştur. Mısırlı İslam alimi Yusuf el-Karadâvî'nin tarihsel ve teolojik yönleriyle öne çıkan bu kitabı, okurlarına Kudüs'ün içinde bulunduğu durumunun Müslüman camia için bir endişe olması gerektiğini göstermeyi amaçlamıştır.

Yazar'ın kitabı, giriş ve sonuç bölümü olmaksızın dokuz ana bölümden oluşmaktadır. Eserin ilk bölümü, Kudüs'ün İslam'daki önemine ayrılmıştır. Ona göre, Kudüs'ün İslam dininde "özel bir yeri ve önemi" (s.13) bulunmaktadır. Karadâvî'nin bu yöndeki atfı, Kudüs'ün İslam'da kutsal bir bölge olmasından gelmektedir. Kitaptaki bu kutsallık düşüncesi ise beş gerekçe üzerine dayandırılmıştır. İlk gerekçe, Kudüs'ün ilk kible olmasıdır. Hz. Muhammed'in s.a.v. peygamberliğinin ilk yıllarında Kudüs'ün içinde yer alan Mescid-i Aksa, Müslümanların namaz kılmak için yöneldikleri mescitti. İnanların yüzlerini Kâbe'ye (Mescid-i Haram) çevirmelerini emreden Bakara Sûresi'nin 144. ayetinin inişine değin bu durum böyle devam etmiştir. İkinci neden ise Kudüs'ün İsrâ ve Miraç şehrin olmasıdır. Karadâvî, Kudüs'ün İsrâ Suresine yaptığı atfıyla mübarek bir yer olduğunu belirtmiştir. İsrâ ve Miraç olaylarından hareketle, Mescid-i Aksa'nın ve Mescid-i Harâm'ın birbirleriyle bağlandığını ve bundan dolayı kutsallıkta birbirleriyle aynı değerde olduğunu iddia etmiştir.

Yazar, diğer bir gerekçeyi ise Beytül-Makdis'in İslam dininde kutsal şehirlerden üçüncüsü olmasına bağlamaktadır. Hadislerden rivayet edinilen bilgiye göre; Kudüs'te bulunan Mescid-i Aksa, Mescid-i Harâm'dan sonra inşa edilen ikinci mescittir ve ibadet amacıyla sefer edilecek üç mescit arasındadır. Dördüncü neden olarak Karadâvî, Kudüs'ün peygamberlik ve bereket yurdu olduğunu öne sürer. Müellif; Kur'an-ı Kerim'deki ayetlerden hareketle, Kudüs'ün de içinde bulunduğu bugünkü Filistin ve Suriye topraklarının bereketli kılındığına işaret etmektedir.

Ayrıca, peygamberlik hususunda ise yine Kur'an-ı Kerim'den hareketle yazar, Hz. İsa'nın Beytül-Makdis'te doğduğunu ve yetiştiği bilgisini sunmaktadır. Son neden olarak ise, Kudüs'ün ribat ve cihat yurdu olması verilmiştir. Hadislerden istifade eden yazar, Kudüs'ün halife Ömer b. Hattab döneminde ele geçirilmesinden sonra tekrardan düşmanlar tarafından ele geçirileceğine işaret etmiştir. Bundan dolayı, Hz. Peygamberin bu bölgenin korunmasını belirten hadisine nispeten yazar, Kudüs'ün önemini cihat ve ribat kelimeleriyle ortaya koymaya çalışmıştır.

Kitabın ikinci bölümü, Kudüs'ün yahudileştirilme çabalarına odaklanmıştır. Yazar, öncelikle İsrail'in bu yöndeki adımlarına çok fazla değinmeden güncel birkaç hususu müşahede ettikten sonra, bu çabaların İsrail'in bölgede kendi çıkarlarına uygun olarak devam ettiğini ileri sürmektedir. Bu bölüm daha sonra; Filistinlilerin teslimiyeti, Arapların acizliği, Müslümanların zaafı ve güçsüzlüğü, Amerika'nın nüfuz ve hegemonyası ve dünyanın sessizliğinden oluşan beş unsuru sunarak, bu itici faktörlerin Kudüs'ün yahudileştirilmesini kolaylaştırdığına dikkat çekmektedir. "İsrail ile Aramızdaki Savaşın Hakikati" (s.43) başlıklı üçüncü bölümde Karadâvî, tarihsel bir anlatı benimseyerek Yahudiler ile Müslümanlar arasındaki anlaşmazlıkları tetikleyen sebepleri sunmaktadır. Dini ve ırksal iddiaları değerlendirdikten sonra yazar, İsrail ile Müslümanlar arasındaki savaşın asıl nedenini İsrail'in 19 yy.'da başlayan faaliyetlerine bağlamaktadır. Ona göre; Filistin'in işgale uğraması, Filistinlilerin göçe zorlanması ve onların yaşaya-geldikleri eziyetler bu savaşın varlığını açıklamaktadır. Özellikle bu bölümde yazar, barış karşılığı toprak anlayışına şiddetle karşı çıkmaktadır. Bu konuda Karadâvî şunları ifade etmiştir: "Toprak bizim toprağımız; onların değil ki barışları karşılığında lütüfta bulunurcasına onu kalkıp bize versinler." (s.50).

Bir sonraki bölüm, Yahudilerin Kudüs ve Filistin'le alakalı hak iddialarını irdelemektedir. Karadâvî, bu konuyu analiz etmek için bölümün girişinde, Yahudilerin Filistin üzerindeki hak iddiaları ile ilgili öncelikle iki soru sormaktadır: "Sizin talepte bulunduğunuz bu hak, geçmiş asırlarda neden hiç ortaya çıkmadı? Theodor Herzl eliyle kurulan siyasi Siyonizm'in ortaya çıktığı ilk yıllarda niye bu husus hiç gündeme gelmedi?" (s.54). Bilindiği üzere birkaç farklı seçenektan sonra dönemin Yahudi topluluğu, bölgedeki tarihi geçmişleri ve dini mekanlarının bulunmasından dolayı Filistin'de kurulacak bir devlet fikri etrafında toplanmış ve bu fikri benimsemişlerdi. Yazar, bu yöndeki tarihsel iddialara karşı; İsrailoğulları'nın geçmişte bölgede bulunmalarının, onlara bölgeyi sahiplenmelerini veremeyeceğini söylemektedir. Bu yönde yazar ayrıca, Nil ile Mısır arasında bir imparatorluk kurmak isteyen Thutmoss III'ün savaş hikâyelerinin de Yahudi Kral Davut'un hikâyelerine eklenmesinin tarihsel bir hata olduğunu aktarmaktadır. Zira, bahsi geçen hikâyenin Yahudilerce nakledilmesi kendi tarihlerinin akışı içerisinde mantıksız bir 'öncecilik' ve 'sonralık' sunduğuna işaret etmiştir. Diğer taraftan dini iddialara gelince; Yahudiler, Filistin'i 'Arz-ı Mev'ud' (vaat edilen yer) olarak görmektedirler. Bu argüman ise 'Eski Ahit metinlerine' dayandırılmıştır: "...yüce Allah, İbrahim'e a.s. Filistin'i onun soyuna vereceğini vaat etmiştir. Aynı vaadi İbrahim'in oğlu İshak'a, ondan sonra da 'İsrail' adını verdikleri torun Yakub'a vermiştir." (s.74). Karadâvî; İbrahim'in soyunun kimlerden oluştuğunu, İsmail'in İbrahim'in soyundan olup olmamasını, Allah'ın adilliği ve vaat edilen yer için şartların yerine getirilip getirilmediğini incelemiş ve okurlarına bu iddianın geçersiz olduğunu göstermeye çalışmıştır. Sonuç olarak yazar, Yahudilerin dini ve tarihi mütalebelerinin gerçeklerle örtüşmediğine; aksine yudurulmuş iddialar olarak ele alınması gerekliliğine dikkat çekmiştir.

Kitabın bundan sonraki dört bölümü, Siyonizm'i ve aynı zamanda İsrailoğulları'nı tanıtmayı amaç edinmiştir. Zira, yazar 'düşmanımız' diye tasvir ettiği Siyonizm'i Müslümanların yeterince tanıyamadığı kanaatinde. Bu bölümlerde Karadâvî, Siyonist ideolojinin; ırkçılık, şiddet ve düşmanlık, yayılcılık, ahlaksızlık, cimrilik ve mala kulluk gibi değerler taşıdığını ve bunların İslam'ın getirmiş olduğu değerlerle çatışma içerisinde olduğunu belirtir. Özellikle yazar; Siyonizm'i, emperyalizmin en üst aşaması olduğunu iddia etmektedir. Zira bu emperyalizm çeşidi "yerleşimci, yayılcı, ırkçı (etnik), terörist ve zalim bir emperyalizmdir" (s.115). Çalışmanın son bölümü ise uluslararası politikada Filistin'le alakalı ortaya çıkan bazı gelişmelerin eleştirisine ve Müslümanlara yönelik tavsiyelere ayrılmıştır.

Yukarıdaki ifadelerden görülebileceği üzere bu kitap, tarihsel bir anlatının yanı sıra Kur'an-ı Kerim ve hadis temelli bir ampirik yaklaşım sunarak; okuyucuyu Kudüs ve onun tarihi, günümüze değin ortaya çıkan bazı önemli gelişmeler ve bir Müslüman'ın Kudüs'e nasıl bakması gerektiğine dair önemli anlatılar içermektedir. Ayrıca, Yahudilerin Kudüs üzerindeki argümanlarına yer verilmiş ve bunlara karşı eleştiriler de sunulmuştur. Öte yandan, Karadâvî bazı yerlerde kronolojik bir tarih anlatımı sunması ile Yahudilerin Osmanlı Devleti üzerine yaptığı baskılar gibi bazı olayları ele alması ve değerlendirmesi, ele alınan konunun anlaşılmasını kolaylaştırmıştır. Eser; bu gibi önemi özellikleri uhdesinde barındırmasına rağmen, vurgulanması gereken birtakım eksiklikler de vardır. İlki, "Kudüs'ün Yahudileştirme Çabaları" (s.23) başlıklı ikinci bölümde yazar, Yahudilerin bu yöndeki çabalarına sadece birkaç sayfada değindikten sonra, bu konuda daha fazla ayrıntıya girmeden yukarıda değinilen itici faktörlere daha fazla yer ayırmıştır. Hâlbuki bu bölümüm ana konusu ve başlığı bölgenin yahudileştirilme gayretleriyle ilgilidir. İkincisi; bu itici faktörleri sunarken yazar, yukarıda değinilen tasnifi sunmuştur. Bu tasnifte; Filistinlilerin teslimiyeti, Arapların acizliği ve Müslümanların zaafı ve güçsüzlüğü de bulunmaktadır. Böylesine özelleştirilmiş bir tasnif yerine, daha genel bir tasnif yapılması konunun anlaşılmasına kolaylık sunabilirdi. Çünkü, Karadâvî Sovyetler Birliği'nin yıkılması ve

ABD'nin İsrail'e yönelik desteğini Filistinlilerin teslimiyetine neden olan etkenlerden biri olarak görmüştür. Halbuki bu etken hem özelde Arapları acizliğe hem de genel olarak Müslümanları güçsüz bir duruma itebilecek nitelikte bir durumdur. Diğer bir eksik nokta, yazar Kudüs için yapılacak ve yürütülecek olan cihadı; Allah katında en şerefli, en büyük ve en yüce olduğunu söyleyerek gayet iddialı bir söylemde bulunmuştur. Fakat, bu hususta İslam alimleri arasında farklı görüşler bulunmaktadır.

Sonuç itibariyle; Her Müslümanın Ortak Davası Kudüs adlı eser, Kudüs'ün anlaşılmasında önemli bir kaynak olarak görülebilir. Eksikliklerine rağmen kitap, İsrail-Filistin sorunu olarak adlandırılan çatışmaya dair muhalif argümanlara yer vermiş ve bu çatışmaya Müslümanca bir bakış da sunmaya çalışmıştır. Tüm bunların dışında, söz konusu sorunu sadece Arapların bir iç meselesi değil Müslümanların sorunu olduğuna dair bir perspektif sunmaya çalışması da incelemeye alınan eseri değerli kılmaktadır. Filistin ile ilgilenen araştırmacılar ve okuyucular, anlaşılması kolay olan bu tercüme edilmiş çalışmayı bilgilendirici ve açıklayıcı bir eser olarak bulabilirler.